

VIII.

STÁT A PRÁVO V RUSKU

Ruská pravda

Ruská pravda je nejdůležitější staroruská právní památka. Má zvláštní význam pro dějiny ruského (velkoruského), ukrajinského a běloruského práva. Ruská pravda patří mezi nejcennější prameny dějin kyjeuské Rusi v 9.–12. století.

Český překlad převzat z: J. Tureček a kolektiv, Výbor z textů ke studiu obecných dějin státu a práva, Praha 1956, str. 215 n.

Čl. 1. Zabije-li člověk člověka, pak se bratr mstí za (vraždu) bratra, syn za otce, otec za syna, nebo bratrance, nebo synovce se strany sestry; nebude-li nikoho, kdo by se pomstil, zaplatí 40 hřiven za hlavu; bude-li zavražděn Rusín, gridin, kupec, jaděbník a mečník, nebo též izgroj a Slověnin, pak za něho zaplatí 40 hřiven.²⁾

Čl. 2. Bude-li někdo zbit do krve nebo bude mít modřiny, takový člověk nemusí hledat svědky; nebude-li však na něm žádných stop (bití), nechť přijdou vidoci,³⁾ nemůže-li (přivést svědky), věc končí; nemůže-li se za sebe pomstít, nechť vezme od vinníka 3 hřivny a odměnu lékaři.

Čl. 3. Udeří-li někdo někoho holí, tyčí, pěstí, pohárem, rohem nebo plochým mečem, pak (zaplatí) 12 hřiven, nedostihnou-li ho, zaplatí a tím věc končí.

Čl. 4. Udeří-li (kdo koho), mečem, aniž ho vytasil (z pochvy), nebo jílcem (meče), pak (zaplatí) 12 hřiven odškodného poškozenému.

Čl. 5. Jestliže (někdo) utne (někomu) ruku a ruka odpadne, nebo ušchne, pak (zaplatí) 40 hřiven.

¹⁾ současně requiem

²⁾ Rusín – podle názoru S. V. Juškova obyvatel starého ruského města; – podle názoru M. N. Tichomirova obyvatel starého Kyjeva; Slověnin – podle S. V. Juškova občaník; – podle M. N. Tichomirova obyvatel starého Novgorodu, gridin – družinník-vojin (srv. termín „grida“ – gromada, tlupa, družina), jabědník – knížecí úředník, mečník – soudní úředník knížete, vybíraný z jeho družiny, izgroj – od slova hojit – člověk, který vystoupil z občiny.

³⁾ vidok – svědek, který určitý fakt viděl

Čl. 6. Zůstane-li noha celá nebo začne chromnout, tehdy nechť smíří (vinníka) čeled (poraněného).

Čl. 7. Utne-li (někdo někomu) některý prst (pak zaplatí) tři hřivny odškodného.

Čl. 8. A za (vytržený) knír (zaplatí) 12 hřiven, a za (vytržené vousy) na bradě (zaplatí) 12 hřiven.

Čl. 9. Vytasi-li někdo meč a netne, tehdy zaplatí 3 hřivny.

Čl. 10. Jestliže bodne muž muže, buď od sebe nebo k sobě, (zaplatí) 3 hřivny a přivede (poraněný) dva vidoki; bude-li však raněný Varjag nebo Kolbjag, pak (sám) přísahá.

Čl. 11. Ukryje-li se čeledin¹⁾ buď u Varjaga nebo u Kolbjaga a nevrátí-li ho do tří dnů, pak pozná-li jej (jeho pán) třetího dne, může si vzít svého čeledína a (přechovatel zaplatí) 3 hřivny odškodného.

Čl. 12. Pojede-li někdo na cizím koni bez dovození, pak (zaplatí) 3 hřivny odškodného.

Čl. 13. Jestliže vezme někdo cizího koně nebo zbraň, nebo oděv, a však (hospodář) je (pozná) ve své obci, tehdy si vezme své a zloděj zaplatí 3 hřivny za škodu.

Čl. 14. Pozná-li někdo (svoji věc u někoho), nemůže si ji vzít, řka jemu: moje; ale řekne mu takto: poď na svod, (zjistíme) kde jsi (ji) vzal, jestliže nepůjde, tehdy (navrhne) poručníka do pěti dní.

Čl. 15. Jestliže někde (někdo) vymáhá od někoho ostatní a ten začne zapírat, pak musí jít (s odpovědným) na svod před 12 lidí; a jestliže se ukáže, že zlomyslně neodevzdal (předmět žaloby), potom (za předmět žaloby zaplatí) jemu (t. j. poškozenému) penězi a (nadto) 3 hřivny za škodu poškozenému.

Čl. 16. Jestliže někdo pozná svého čeledína si ho chce vzít, je třeba (ho) odvést, od koho byl koupen, a ten se vypraví k druhému (překupníkovi) a jakmile dojdou k třetímu, tehdy řekni třetímu: dej mně svého čeledína a své peníze hledej u svědka.

Čl. 17. Jestliže cholopec²⁾ udeří svobodného muže a uteče do domu a pán ho nevydá, pak si nechá cholopa a zaplatí pán za něj 12 hřiven; a potom, jestliže jej naleznou muž jím poraněný, nechť ho zabije.

¹⁾ čeledin – čeljadin – v X. a poč. XI. stol. n. l. otrok, zajatec, předmět koupě a prodeje. Tímto termínem byli v období rozkladu prvobytně pospolného řádu označováni patriarchální otroci. Později – koncem XI. až XII. stol. byl tímto termínem označován souhrn feudálně závislých lidí.

²⁾ cholop – termín označující zač. XI. stol. otroka. Objevuje se v souvislosti s procesem

Čl. 18. Jestliže (někdo) zláme kopí nebo štít nebo (pokazí) oděv a chce si jej nechat u sebe, pak (hospodář) dostane (za to) od něho peníze; jestliže něco zlomiv, pokusí se (zlámané) vrátit, pak nechť zaplatí penězi, kolik (hospodář) dal při koupi té věci.

Pravda ustanovená pro Ruské knížectví, když se sešli Izjaslav, Vsevolod, Svjatoslav, Kosnjačko-Pereněg, Nikifor Kyevlanin, Čudin Mikula.

Čl. 19. Zabíjí-li ogniščanina,¹⁾ mstíce se za urážku, tehdy vrah zaplatí za něho 80 hřiven a lidé nemusí (platit); a za (vraždu) knížecího podjezdného²⁾ zaplatí 80 hřiven.

Čl. 20. Jestliže zabijí při loupeži ogniščanina a (lidé) nehledají vraha, pak zaplatí viru³⁾ obecina, v které bylo nalezeno tělo zavražděného.

Čl. 21. Jestliže zabijí ogniščanina (za krádež) v domě nebo za krádež krávy, pak nechť (ho) zabijí jako psa. Totéž ustanovení platí při vraždě tiuna.⁴⁾

Čl. 22. A za zavražděného tiuna 80 hřiven.

Čl. 23. A za (vraždu) staršího podkoního u stáda 80 hřiven, jak ustanovil Izjaslav o svém podkoním, kterého zavraždili Dorogobudci.

Čl. 24. A za vraždu knížecího starosty, spravujícího vesnice nebo pole, 12 hřiven.

Čl. 25. A za (vraždu knížecího) rjadoviče pět hřiven.⁵⁾

Čl. 26. A za (zabití) směrda nebo za (zabití) cholopa 5 hřiven.

Čl. 27. Bude-li zabita pěstounka nebo pěstoun, tehdy je třeba zaplatit 12 hřiven.

Čl. 28. Za knížecího koně, je-li označen, tři hřivny, a za směrdova (koně) 2 hřivny, za kobyly 60 rezan, za vola hřivnu, za krávu 40 rezan a (za) tříletou krávu – 15 kun, za dvouletou půl hřivny, za tele – 5 rezan, za jehně nogata, za berana – nogata.⁶⁾

přeměny velkého množství otroků ve feudál. závislé obyvatelstvo, označované termínem „čeljad“. Proto se objevuje nový termín – „cholop“, který označuje otroky v úzkém slova smyslu.

¹⁾ ogniščanin – oď slova ogoň – oheň – odtud pak dům, dvůr, hospodářství – knížecí dvorský, hlava knížecího hospodářství. Jde o termín běžně užívaný v XII. – XIII. stol. v Novgorodě.

²⁾ podjezdny – výběrčí daní

³⁾ vira – pokuta – výkup z krevní msty

⁴⁾ tiun – knížecí sluha

⁵⁾ rjadovič – nesvobodný člověk, jehož právní postavení se blíží postavení otroků

Čl. 29. Jestliže (někdo) odvede cizího cholopa nebo rabu²⁾ (pak) zaplatí 12 hřiven náhrady (poškozenému).

Čl. 30. Přejde-li člověk (zbitý) do krve nebo s modřinami, nemusí hledat poslucha.³⁾

Čl. 31. Jestliže ukradne (někdo) buď koně, nebo voly, nebo (vykrade) dům, tehdy jestliže kradl sám pak zaplatí hřivnu a třicet rezan; bude-li zlodějí 18 (? 10) pak (zaplatí každý z nich) po třech hřivnách a po 30 rezan zaplatí lidem (? knížecím).

Čl. 32. Jestliže (někdo) podpálí knížecí včelín nebo vybere (včely) pak zaplatí 3 hřivny.

Čl. 33. Jestliže budou bez knížecího rozkazu mučit směrda, pak (zaplatí) 3 hřivny odškodného; a za (mučení) ogniščanina, tiuna a mečnika 12 hřiven.

Čl. 34. A jestliže (někdo) přeoře mez nebo zničí (mezí znak na stromě) pak (zaplatí) 12 hřiven odškodného (poškozenému).

Čl. 35. A jestliže (někdo) ukradne loď, pak za loď zaplatí 30 rezan a pokutu 60 rezan.

Čl. 36. A za holuba a za slepici (zaplatí) devět kun a za kachnu, za jeřába a za labuť – 30 rezan a pokutu 60 rezan.

Čl. 37. A jestliže ukradnou cizího psa nebo jestřába nebo sokola, pak (zaplatí) 3 hřivny za škodu (poškozenému).

Čl. 38. Zabijí-li zloděje na svém dvoře, nebo v domě, nebo u obilí, tak nechť je zabit; jestliže ho zadrží do úsvitu, nechť ho odvedou na knížecí dvůr; jestliže (ho) zabijí a lidé ho viděli svázaného, pak za něho platí.

Čl. 39. Jestliže ukradnou seno, pak (zaplatí) 9 kun; a za dříví 9 kun.

Čl. 40. Jestliže ukradnou ovci, kozu nebo svini a přitom jednu ovci ukradlo 10 (lidí), pak nechť dají po 60 rezan pokuty (každý); a tomu kdo zadržel (zloděje zaplatí) 10 rezan.

Čl. 41. A z hřivny (se dá) mečniku kuna a 15 kun desátku a knížeti 3 hřivny; a z 12 hřiven – jemci⁴⁾ 70 kun a 2 hřivny desátku a knížeti 10 hřiven.

¹⁾ poměr peněžních jednotek v krátké Pravdě: hřivna = 20 nogat = 25 kun = 50 rezan

²⁾ raba – otrokyně

³⁾ poslucha – svědek, který o nějakém faktu – události slyšel

⁴⁾ jemec – ten kdo pátral po odcizených předmětech, pachatelé ap.

Čl. 42. A zde pokoj virnyj:¹⁾ virníku²⁾ náleží vzít si v týdnu 7 věder slađu a také berana nebo půl kusu dobytka nebo dvě nogaty; a ve středu rezan nebo syry; taktéž v pátek, a chleba i pšenice (vzít si) kolik mohou sníst; a slepice (vzít si) po dvou denně, postavit 4 koně a sypat jim, kolik spotřebují a virníku platiti 60 (? 8) hřiven, 10 rezan a 12 veveřin;³⁾ a při vjezdu hřivnu; jestliže je potřebí v době postu (pro něho ryby), pak (mu náleží) vzít za rybu 7 rezan; celkem všech peněz 15 kun; a chleba (dávati) kolik mohou sníst; nechť virníci seberou viru během týdne. Takové je nařízení Jaroslava.

Čl. 43. A zde je (ustanovení pro) stavitele mostů: jestliže postaví most, pak vezmou za práci nogatu a od každého úseku mostu nogatu; jestliže opravili několik desek starého mostu – 3, 4 nebo 5, pak vezmou také tolik.

Suděbník z r. 1550

Suděbník Ivana Hrozného z roku 1550 byl významným nástrojem carské vlády v její snaze o dovršení procesu centralisace ruského státu. V průběhu dalšího století byl jedinou sbírkou základních zákonů státu.

Český překlad převzat z J. Tureček a kolektiv, Výbor z textů ke studiu z obecných dějin státu a práva, Praha 1956, str. 323 n.

Léta 7058 ... měsíce června, Ivan Vasiljevič, car a veliký kníže vši Rusi se svými bratry a bojary uložil tento suděbník: jak mají soudit bojaři, okolníci, dvorečtí a kazněčí a djakové a všichni příkazní lidé a ve městech náměstníci a ve volostech volostěli a tiunové a všichni soudci.

1.

V soudu cara i velkého knížete mají soudit bojaři, i okolníci, i dvorečtí, kazněčí a djakové. Soud nemá nikomu nadřžovat ani se mstít, u soudu se nemají brát úplatky. Také žádný soudce nemá brát u soudu úplatky.

¹⁾ pokon – (ustav) – psaný zákon, na rozdíl od ústního obyčeje

²⁾ virník – knížecí úředník, řídicí vybírání pokuty – viry

³⁾ veverice – drobné mince, rovnající se třetině kuny

3.

A který bojar nebo dvorecký, nebo kazněčí nebo djak vezme na soudě úplatek a obviní někoho nespravedlivě a prokáže se to, tu je třeba od tohoto bojara, nebo dvoreckého nebo kazněčího nebo od djaka vzít poplatky žalovaného, ale poplatky caru i velkému knížeti i ostatní daně soudní (jezd, pravda, přesud, chožennoje, pravoj desjatok, poželeznoje) vzítí trojnásobně, ale trestat, jak car nařídí.

4.

Když nějaký djak zfalšuje spis nebo zapíše věc ne podle soudního jednání, ne tak, jak se stala na soudě, bez vědomí bojara, nebo bez dvoreckého nebo bez vědomí kazněčího a prokáže-li se, že za to vzal úplatek, tomu djaku se má vzít polovina před bojarem a uvrhnout ho do věže.

5.

Poddjačí, který zapíše věc nesprávně za úplatek bez příkazu djaka, toho poddjačího trestat na trhu, bít knutou.

6.

Který obviněný lživě nařkne bojara nebo okolničího nebo dvoreckého nebo kazněčího nebo djaka nebo poddjačího a prokáže se, že selhal, takového žalobce podle jeho viny trestat na trhu, bít knutou a uvrhnout do věže.

9.

Dojde-li k soudnímu souboji a strany se smíří než dojdou k místu souboje, i bojar i dvorecký i kaznačí i djak i poddjačí i nedělsčik mají dostat (poplatky) podle předpisu, ale okolničí i djak i poddjačí i nedělsčik soubojové poplatky nemají dostat. Ale vezme-li bojar nebo okolničí nebo dvoreckoj nebo kaznačí nebo djak nebo nedělsčik neb poddjačí něco nadto a prokáže se to, tomu je třeba vzít trojnásobek. Ale prokáže-li se, že žalobce lhal, je třeba tohoto žalobce trestat na trhu a uvrhnout do věže.

10.

Smíří-li se když stojí u místa souboje, bojar i dvorecký i kaznačí i djak mají dostat poplatky podle stejného počtu; ale okolničí má soubojový úplatek čtvrt ruble – djak čtyři altyny a poddjačí peníz, ale nedělsčik čtvrt ruble. Nedělsčik ať také má vzatek dva altyny a více nemají dostat nic. A kdo vezme nadbytečně, tomu to vzítí trojnásobně. A prokáže-li se, že žalobce selhal, toho žalobce trestat na trhu a uvrhnout do věže.

43.

I káže car dáti komukoliv jakoukoliv listinu o odkladu nebo ústavní nebo potvrzení s červenou pečetí a, co vezme strážce od pečeti od které listiny, totéž vezme djak od podpisu. Imunitní listiny dále nevydávat nikomu a staré imunitní listiny ode všech odebrat.

53.

Pošlou-li některého nedělsčika honit zloděje nebo zbojníky, má honit zloděje a zbojníky bezelstně a nenadržovat nikomu, a chytne-li zloděje nebo zbojníka, nemá jej pouštět a brát úplatky. Ale opričniky nemá brát. Ale bude-li nadržovat některý nedělsčik zloději nebo zbojníku za úplatek a propustí ho a bude mu to dokázáno, na tom nedělsčiku je třeba vymáhati poplatek a trestati ho na trhu a uvrhnout do věže a (uložit mu) pokutu, jak car rozkáže.

54.

A nedělsčik, u něhož jsou zadrženi zločinci, nemá bez rozkazu zločince propustit, nevydat na záruku ani nikomu prodat. A který nedělsčik bez rozkazu i bez vědomí bojara nebo djaka vydá zločince na záruku nebo zločince prodá a dokáží mu to, na tom nedělsčiku je třeba vymáhat soudní poplatek dvakrát, trestati jej na trhu a uvrhnout ho do vězení a (uložit mu) pokutu, jak car rozkáže.

59.

Dokáží-li někomu loupež nebo vraždu nebo vyděračství nebo falšování listin nebo jakýkoliv jiný trestný čin a bude o něm známo, že je zločinec, má bojar rozkázat trestat ho smrtí a poplatky zaplatiti z jeho

statku. A co zůstane z jeho statku po zaplacení poplatků, zabaví. A nebude-li u některého zločince tolik statků, aby se mohly poplatky zaplatiti, nemá bojar tohoto zločince pro nedostatek poplatků vydati poškozenému, ale přikázat vykonat trest smrti tjunem cara a velkého knížete moskevského nebo dvoreckého. A bojar a djak a nedělsčik z toho nemají míti nic.

Svod zákonov

I.

Úryvky z velké kodifikace ruského práva, uzavřené v třicátých letech XIX. století. Tato kodifikace byla postupně doplňována dalšími předpisy.

Ukázka je vzata z X. svazku Svodu, obsahující Svod občanských zákonů.

Český překlad převzat z: J. Tureček a kolektiv, Výbor z textů ke studiu obecných dějin státu a práva, Praha 1956, str. 473 n.

O rodičovské moci ve věcech vlastnických

180. V období neplnoletosti dětí spravují rodiče jmění, které patří dětem osobně, právem poručníků podle pravidel stanovených v následujícím oddílu.

181. Výkon rodičovské moci u plnoletých dětí, pokud jde o jejich jmění, je stanoven zákonem rozdílně pro děti oddělené a neoddělené.

I. O dětech neoddělených.

182. Za neoddělené se pokládají ty děti, jimž z rodičovského jmění nebyla vydělena dosud žádná část.

183. Neoddělené děti nemohou ani prodávat ani zastavovat jmění rodičů nebo jiné jmění, které očekávají dědictvím.

184. Za zástavní listy a za dlužní akty neoddělených dětí rodiče vůbec neodpovídají, jsou-li tyto listy nebo akty vydány bez jejich souhlasu a zplnomocnění.

185. Souhlas rodičů je potvrzen buď jejich vlastnoručním podpisem na aktech, nebo, v případě ngramotnosti, zákonem předepsanou plnou mocí.

186. V nepřítomnosti rodičů nebo neoddělených dětí samých právo zavazovat se k peněžitém závazkům se potvrzuje svolovacími listy rodičů, vydanými podle stanoveného předpisu. V těchto listech je třeba označit sumu, do níž může být svolení využito.

187. Za závazky uzavřené neoddělenými dětmi na základě takového povolení, odpovídají rodiče svým majetkem tak, jako by byly uzavřeny jimi samými.

188. Jakékoliv akty a závazky uzavřené neoddělenými dětmi bez povolení a souhlasu rodičů, potvrzeného výše stanoveným způsobem, pokládají se v poměru k rodičům za neexistující. Avšak děti, vstoupivší do takových závazků už v dospělosti, odpovídají za ně vším jméním, které potom získaly nebo zdědily.

II. O dětech oddělených.

190. Za oddělené od rodičů jsou pokládány děti, byla-li jim vydělena z majetku rodičů zákonná nebo jakákoliv jiná část.

191. Po dosažení dospělosti děti nakládají svým odděleným majetkem a spravují jej nezávisle; mohou jej prodávat nebo zastavovat podle svého vlastního názoru a nejsou vázány na souhlas nebo povolení rodičů.

192. Ty z neoddělených dětí, které dostaly nebo získaly jmění samy od svého soukromého vlastnictví, mají v jeho správě a nakládání s ním stejná práva s dětmi oddělenými na základě obecných předpisů. Omezení tohoto pravidla v poměru ke kupeckému stavu jsou označeny v zákoníku obchodního soudnictví.

193. Rodiče nemají práva na oddělené na soukromé jmění svých dětí a nemohou jim nakládat jinak než se souhlasem a plnou mocí jeho držitelů a odpovídají v opačných případech za všechny škody vzniklé jejich vinou, stejně jako jiné osoby.

194. Děti jsou povinny, i když by byly úplně odděleny od rodičů, poskytnout jim výživu a zaopatření až do jejich smrti, jestliže jsou v bídě, věkem sešli nebo nemocní.

II.

*Ukázka předpisů proti rostoucímu revolučnímu hnutí v Rusku.
Svod ustanovení o předcházení a překažení trestných činů.*

1. Gubernátoři, místní policie a vůbec všechny orgány a osoby, stojící v čele úřadů občanských nebo vojenských, jsou povinni všemi prostředky, které jsou jim k dispozici, předcházet a překažet všem činům směřujícím k porušení nutné vážnosti k víře nebo obecné spokojenos-

ti, pořádku, blahobytu a bezpečnosti osob, a) bezpečnosti majetku, řídíce se jak příkazy a instrukcemi, jim danými, tak pravidly v tomto zákoně stanovenými.

Oddíl II.

Hlava IV.

111. Zakazují se schůzky a shromáždění k poradám nebo činům protivícím se obecnému klidu a pořádku.

113. Jestliže se lid sejde v hlučnou a nepokojnou tlupu, je policie povinna vyzvat dav, aby se rozešel domů; v případě nutnosti a při nedostatečnosti policejních prostředků mohou být přizvána vojska při dbání pravidel stanovených obecným nařízením o guberniích.

Hlava V.

116. Zakazuje se všem a každému vytvářet a zavádět ve městě společnosti, tovaryšstva a bratrstva bez souhlasu vlády.

118. Zakazují se veškerá protizákonná společenstva pod hrozbou soudu a odpovědnosti podle vši přísnosti zákonů; proto se stanoví všem nadřízeným úřadům a policii povinnost bez ustání dávat pozor, aby se taková společenstva nezřizovala nikde a pod žádnými záminkami; za protizákonná společenstva se pokládají:

1. všechny tajné společnosti, ať byly zřízeny za jakýmkoliv cílem,
2. všechny schůze, shromáždění, schůzky, společnosti, kroužky, dělnické spolky a pod., pod jakýmkoli názvem existující, vytvořivší se nebo existující na základě domluvy několika lidí.
3. všechny ty společnosti, které po povolení nadřízených k jejich zřízení, ustupují od cílů, k nimž byly zřízeny, nebo začnou zakrývat slušnými činy takovou činnost, která je v jakémkoli směru nepřátelská blahu státu a obecné bezpečnosti, ...

Svod nařízení a zákonů o vyhnanstvích.

Obecná ustanovení.

1. Jako trest za trestné činy a přestupky určuje soud rozsudkem dva druhy vyhnanství:

1. vyhnanství na nucené práce,
2. vyhnanství k usazení v místech, která jsou k tomu určena.

3. Odsouzení k nuceným pracím se posílají do dolů, závodů a továren nebo na jiné práce na Sibiři, na ostrov Sachalin, nebo se rozdělují do vězení, přizpůsobených k přechovávání takových lidí.

10. V některých případech se připouští násilné přesídlení na Sibiř a na jiná k tomu určená místa administrativním opatřením. Pravidla o takovém přesídlení jsou vyložena v zákoně o předcházení a překazezení trestných činů, v ustanoveních o selském stavu a v dalších předpisech a zákonech, kam patří.

Manifest cara Alexandra II. o reformě z roku 1861

Tento manifest ohlašoval důvody a hlavní zásady reformy z r. 1861, která znamená významný předěl v dějinách Ruska a která otevřela cestu kapitalistickému vývoji země.

Český překlad převzat z: J. Tureček a kolektiv, Výbor z textů ke studiu obecných dějin státu a práva, Praha 1956, str. 498 n.

My, Alexander II., z boží milosti imperátor a samovládcе vši Rusi, král polský a velký kníže finský atd. oznamuje všem našim věrným poddaným.

Vstoupiv na dědovský všeruský trůn podle boží vůle a posvěceného zákona následnictví, v souhlasu s přáním všech, vzali jsme si k srdci obejmout naši carskou láskou a péčí všechny naše věrné poddané všech povolání a stavů, od urozené vládnoucího mečem na ochranu vlasti do skromné pracujícího řemeslným náradím, od toho, kdo koná vyšší státní službu, k tomu, kdo pracuje na poli národa radlicí nebo pluhem ...

Toto dílo jsme počali činem naší důvěry k ruské šlechtě, neboť jsme znali z velkých zkušeností její oddanost trůnu i její hotovost obětovat se ve prospěch vlasti. Šlechtě samé jsme dali možnost, aby sestavila podle svého vlastního názoru návrhy na uspořádání života rolníků, při čemž šlechtě náleželo omezit svá práva na rolníky a podstoupit tendenci přeměny nikoliv bez zmenšení svých výhod. A naše důvěra se ukázala správnou. V gubernských komitéttech, o osobách jejich členů, jimž dala svou důvěru veškerá šlechta každé gubernie, vzdala se šlechta dobrovolně práva na osobu nevolníka. V těchto komitéttech, po shromáždění potřebných dokladů, byly sestaveny návrhy na nové u-

spřádání života lidí, kteří jsou nevolníky a na jejich vztahy ke statkářům.

Tyto návrhy, které se ukázaly – jak bylo možno při charakteru věci čekat – být různorodé, byly srovnány, schváleny, uvedeny v pravidelný řád, uspořádány a doplněny v hlavním komitétu pro tuto věc; tak sestavené nové návrhy o statkářských rolnících i dvorských lidech byly prozkoumány ve státní radě.

Vzali jsme Boha na pomoc a rozhodli jsme se tuto věc uskutečnit.

V důsledku těchto nových návrhů dostávají nevolníci v určenou dobu plná práva svobodného selského obyvatelstva.

Statkáři si zachovávají vlastnické právo na všechnu půdu jim patřící, ponechávají rolníkům za stanovené povinnosti v trvalém užívání jejich usedlost, a nad to, k zabezpečení jejich života a plnění jejich povinností k vládě, v podmínkách stanovené množství orné půdy a jiných příhodných míst.

Za užívání toho pozemkového přidělu jsou rolníci zavázáni plnit ve prospěch statkářů v podmínkách stanovené povinnosti. V tomto stavu, který je přechodný, rolníci jsou nazýváni dočasně zavázanými.

Zároveň s tím se jim dává právo vykoupit usedlost a se souhlasem statkáře získávat do vlastnictví ornou půdu i jiná příhodná místa, která jim byla dána v trvalé užívání. Takovým získáním určitého množství půdy do vlastnictví rolníci se osvobozují od povinností ke statkářům po vykoupení půdy a vstupují definitivně do stavu rolníků-vlastníků.

Zvláštním nařízením o dvorských lidech určuje se jejich přechodný stav, přízpůsobený k jejich zaměstnání a potřebám; po uplynutí dvou let ode dne vydání tohoto nařízení dostanou plnou svobodu a termínovanou lhůtu.

Na těchto hlavních bodech sestavenými nařízením určuje se budoucí postavení rolníků a dvorských lidí, zavádí se pořádek do obecného rolnického zřízení a ukazují se podrobně práva, daná rolníkům a dvorským lidem i jejich povinnosti ke statkářům a vládě.

Chceme také, aby tato nařízení, obecná, místní i zvláštní doplňující pravidla byla pro některá zvláštní místa, pro majetky menších statkářů, pro rolníky pracujících na statkářských továrnách a závodech podle možnosti přízpůsobena místním hospodářským potřebám a obyčejům: Proto abychom nebránili obyčejový řád tam, kde je pro obě strany výhodný, nařizujeme statkářům uzavírat s rolníky dobrovolně

smlouvy a uzavírat smlouvy o rozměru rolnického pozemkového přidělu i o povinnostech na něj připadajících, při zachování pravidel stanovených k zajištění nenarušitelnosti takových smluv.

Protože nové zřízení při nutné složitosti potřebných změn nemůže být provedeno jinak než v čase, který potřebuje, přiměřeně ne méně než ve dvou letech, v průběhu této doby, aby bylo zabráněno zmatkům a aby byl uchován obecný i soukromý užitek, má být zachován takový pořádek, jaký je nyní na statkářských majetcích dotud, dokud nebude po skončení potřebných příprav vyhlášen nový řád.

Za účelem jeho řádného dostižení jsme uznali za vhodné nařídit:

1. Zřídit v každé gubernii rolnický úřad, jemuž se svěčuje nejvyšší vedení věcí rolnických společenstev, položených na statkářské půdě.

2. Jmenovat v újezdech kapitány a vytvořit z nich újezdní sjezd k rozhodování místních sporů a nedorozumění, která mohou vzniknout při plnění nových nařízení.

3. Statkářských statcích vytvořit vlády a za tím účelem, při ponechání rolnických společenstev v nynějším stavu, zřídit ve významnějších obcích volostní správy a malá společenstva rolníků pod jednou volostní správou.

4. Sestavit, pověřit a potvrdit pro každé rolnické společenstvo nebo statek listnu (ustavnaja gramota), v níž bude vypočítáno na základě místního nařízení množství půdy přenechané rolníkům – trvalé užívání i rozsah povinností stanovených z nich ve prospěch statkáře jak za půdu, tak za jiné od něj poskytnuté výhody.

5. Tyto listiny dovést k uskutečnění cestou potvrzení pro každý statek a konečně pro všechny statky uvést v platnost v době dvou let od vydání našeho manifestu.

6. Do uplynutí této lhůty rolníci a dvorští lidé zůstávají v dřívějších povinnostech ke statkářům a mají je bez námitek plnit.

7. Statkářům zůstává dohled nad pořádkem na jejich statcích, správa soudu a trestání až do vytvoření volostí a zahájení volostních soudů ...

Obraceje pozornost na nutné těžkosti předsevzatého přetvoření vkládáme důvěru především v nejdobrotivější Prozřetelnost boží, ochraňující Rusko.

Text převzat z:

Název : Texty ke studiu obecných dějin
státu a práva

Autor : Prof. JUDr. Stanislav Balík, CSc.

Vydavatel : ZČU Plzeň

Určeno : I. ročník FPR

Vedoucí katedry : Prof. JUDr. Stanislav Balík, CSc.

Vyšlo : prosinec 1995

Počet stran : 162

Počet obrázků : 0

Počet příloh : 0

AA / VA : 10.72 / 11.54

Vydání : I.

Náklad : 500 výtisků

Číslo publikace : 716

Tiskárna : ZČU Plzeň - ediční středisko

Cena : 70.00 Kč

Tato publikace neprošla redakční ani jazykovou úpravou.

55 - 076 - 95

17/22 Kč 70.00